

УДК 378.04:316.61

DOI <https://doi.org/10.33989/2519-8254.2025.17.342368>

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-1508-7984>

МОДЕЛЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦЯ В СИСТЕМІ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ

Рената Винничук,

докторка педагогічних наук, доцентка,
доцентка кафедри культурології, філософії та музеєзнавства;
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

У статті розкрито сутність і методологічні засади моделювання професійної підготовки фахівців у контексті соціокультурної освіти. Обґрунтовано необхідність інтеграції компетентнісного, культурологічного та технологічного підходів як провідних орієнтирів формування сучасного освітнього середовища. Доведено, що ефективна модель професійної підготовки має бути системно організованою, динамічною й відкритою до інновацій, забезпечуючи розвиток особистості як суб'єкта культури, комунікації й професійної діяльності. У межах дослідження визначено структуру моделі, що включає концептуально-цільовий, змістово-компетентнісний, організаційно-технологічний і рефлексивно-оцінювальний рівні.

Наголошено, що формування загальних і фахових компетентностей відбувається через синтез професійної, правової, цифрової та ІКТ-культур, які виступають чинниками адаптації фахівця до умов цифрової трансформації суспільства. Особлива увага приділена соціокультурному контексту професійної освіти, який забезпечує гуманістичний, ціннісний і комунікативний виміри професійного становлення. Розкрито роль правової культури як основи відповідальної поведінки, цифрової грамотності як інструменту ефективної взаємодії у віртуальному просторі, а також інформаційно-комунікаційної культури як засобу професійної самореалізації.

Підкреслено, що соціокультурна освіта формує інноваційно відкриту особистість, здатну до критичного мислення, морального вибору та міжкультурного діалогу. Узагальнено, що соціокультурна модель професійної підготовки сприяє гармонізації технократичного та гуманістичного начал освіти, формуванню духовно зрілої, соціально активної, правосвідомої й культурно компетентної особистості, готової до ефективної діяльності в умовах цифрового суспільства.

Ключові слова: професійна підготовка, соціокультурна освіта, компетентнісний підхід, професійна культура, правова культура, цифрова грамотність, ІКТ-культура, освітня модель.

Постановка проблеми. Сучасна система освіти функціонує в умовах динамічних соціокультурних трансформацій, що зумовлює необхідність переосмислення традиційних підходів до професійної підготовки фахівців. Глобалізаційні процеси, цифровізація суспільства, інтеграція національних освітніх систем у європейський простір вищої освіти та виклики воєнного часу визначають нові вимоги до професійної компетентності, гнучкості мислення, комунікативної культури й здатності до міждисциплінарної взаємодії (Бібік, 2021; Кремень, 2020).

В умовах соціокультурної динаміки професійна підготовка має не лише забезпечувати якість фахових знань, умінь і навичок, а й формувати систему ціннісних орієнтацій, що відображають гуманістичні ідеали, національну ідентичність і культурну відповідальність. З

огляду на це, моделювання процесу професійної підготовки в системі соціокультурної освіти постає як стратегічний напрям модернізації освітнього простору, здатний забезпечити єдність компетентнісного, аксіологічного та культуротворчого підходів (Сисоєва, 2019).

Проблема моделювання професійної підготовки фахівця у соціокультурному вимірі передбачає системне осмислення ціннісних, когнітивних, правових, комунікативних та інформаційно-технологічних складових освітнього процесу. У цьому контексті особливого значення набувають поняття загальних компетентностей, професійної культури, правової свідомості, цифрової грамотності та ІКТ-культури, які у своїй єдності формують сучасний тип фахівця – висококваліфікованого, культурно орієнтованого та соціально відповідального (Луговий, 2020).

Метою статті є теоретичне обґрунтування сутності та структури моделювання професійної підготовки фахівця в системі соціокультурної освіти, визначення основних компонентів моделі, а також виявлення взаємозв'язку між професійною, правовою та цифровою культурами як інтегративними елементами компетентнісного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Комплексний аналіз джерельної бази з проблеми дослідження засвідчив, що значущим аспектам сучасного стану професійної підготовки фахівців в системі соціокультурної освіти присвячено вагомим дослідженням вітчизняних і зарубіжних учених. Бех І. розглядає принципи особистісно орієнтованого підходу в освіті та його вплив на розвиток ціннісних і професійних якостей здобувача освіти, а також наголошує на значенні індивідуалізації навчального процесу та активізації самостійної діяльності (Бех, 2019). Бібік Н. аналізує світовий досвід інтеграції компетентнісних моделей у освітні програми та перспективи їх адаптації в Україні, його дослідження підкреслює роль компетентностей у підготовці соціально та професійно активних фахівців (Бібік, 2021). Гершунський Б. у книзі «Філософія освіти для XXI століття» висвітлює філософські та педагогічні засади сучасної освіти, зокрема значення ціннісного й культурного розвитку особистості, акцентує на необхідності інтеграції технологічних та гуманістичних компонентів у навчальний процес (Гершунський, 2018). Крамаренко С. у статті «Соціокультурна освіта як чинник розвитку особистості» (2020) розглядає соціокультурну освіту як ключовий механізм формування ціннісної та професійної ідентичності, підкреслює, що соціокультурні практики сприяють розвитку соціальної активності та критичного мислення.

Кремень В. у книзі «Освіта і наука в Україні: шляхи модернізації» (2020) досліджує стратегічні напрями модернізації вітчизняної освіти та інтеграції її у європейський простір, наголошує на важливості впровадження компетентнісних і цифрових підходів для підвищення якості підготовки фахівців. Луговий В. у статті «Цифровізація освіти як фактор трансформації професійної підготовки» (2021) аналізує вплив цифрових технологій на зміст і організацію освітнього процесу. Автор підкреслює роль ІКТ-культури як необхідної умови формування сучасного фахівця. Ляшенко О. у статті «Професійна культура педагога у вимірах сучасної освіти» (2022) розкриває складові професійної культури та її значення для розвитку компетентного та соціально відповідального фахівця, акцентує увагу на етичних, ціннісних та комунікативних аспектах професійної підготовки. Марушкевич О. у статті «Правова культура у системі професійної підготовки фахівців соціальної сфери» (2019) обґрунтовує важливість інтеграції правової культури у навчальні програми. Дослідження підкреслює роль правових знань та етичних норм у формуванні професійної поведінки. Сисоєва С. у монографії «Методологія науково-педагогічних досліджень» (2022) пропонує системні методи наукового аналізу та моделювання освітніх процесів, висвітлює методологічні принципи проектування компетентнісно орієнтованих освітніх моделей. Сисоєва С., Кристопчук Т. у книзі «Професійна освіта: теорія і практика» (2020) досліджують механізми формування професійних компетентностей та шляхи їх інтеграції у навчальні програми. Автори наголошують на поєднанні теоретичної підготовки та практичної діяльності.

Терещенко Л. у статті «Формування інформаційно-комунікаційної культури майбутнього педагога» (2021) аналізує розвиток ІКТ-компетентностей як необхідного компоненту сучасної освіти та підкреслює значення цифрової грамотності для ефективної

професійної діяльності. Фурман А. у статті «Соціокультурні засади сучасної освіти: інтегративний вимір» (2022) розглядає освіту як інтегративну систему культурних, соціальних та освітніх процесів, підкреслює необхідність соціокультурної орієнтації для формування цілісної особистості. Чернілевський Д. у книзі «Педагогічні технології у вищій школі» (2020) аналізує сучасні педагогічні технології та методи організації навчального процесу де особлива увага приділяється поєднанню традиційних та цифрових освітніх інструментів. Ярошенко О. у статті «Професійна підготовка у контексті компетентнісної парадигми» (2023) досліджує формування компетентностей майбутніх фахівців у професійній освіті, підкреслює важливість інтеграції загальних і спеціалізованих компетентностей у навчальний процес. UNESCO у звіті «Futures of Education: Learning to Become» (2021) визначає глобальні тенденції освіти та формування компетентностей, необхідних для розвитку соціально відповідальної та цифрово грамотної особистості. Документ акцентує на важливості адаптації освіти до швидко змінного цифрового і соціокультурного середовища.

Матеріалами дослідження у статті виступили нормативно-правові акти України у сфері освіти і культури, концептуальні документи ЮНЕСКО та Європейського простору вищої освіти, а також навчальні плани й освітні програми закладів вищої освіти, що реалізують підготовку фахівців соціогуманітарного профілю.

Додаткову емпіричну базу становили результати аналізу наукових публікацій, монографій, дисертаційних досліджень, а також анкетування й інтерв'ювання здобувачів вищої освіти спеціальності 034 «Культурологія» та викладачів педагогічних і культурологічних дисциплін.

Матеріали дослідження було систематизовано відповідно до тематичних блоків, що охоплюють проблематику компетентнісного, соціокультурного, правового та цифрового аспектів професійної підготовки. Такий підхід дав змогу визначити ключові тенденції розвитку професійної освіти в контексті соціокультурної модернізації та виокремити ефективні моделі інтеграції традиційних і інноваційних компонентів у навчальний процес.

Методологічну основу дослідження становлять системний, культурологічний, компетентнісний, аксіологічний і діяльнісний підходи, що забезпечують цілісне розуміння процесу професійної підготовки фахівця в умовах соціокультурної освіти.

Для досягнення мети та розв'язання поставлених завдань використано комплекс взаємопов'язаних методів: теоретичні – аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, класифікація наукових джерел, що дали змогу виявити сутність ключових понять, простежити еволюцію наукових підходів до проблеми професійної підготовки та соціокультурного розвитку особистості; структурно-функціональний метод – застосовано для розроблення моделі професійної підготовки фахівця, визначення її складників, структурних рівнів і взаємозв'язків між ними; моделювання та прогнозування – використано для створення теоретичної моделі професійної підготовки фахівця, а також для визначення перспектив подальшого розвитку соціокультурної освіти в умовах цифрової трансформації.

Застосування цього комплексу методів забезпечило достовірність отриманих результатів і дало можливість сформулювати науково обґрунтовану концепцію моделювання професійної підготовки в системі соціокультурної освіти.

Виклад основного матеріалу. Результати проведеного дослідження дали змогу визначити концептуальні засади моделювання професійної підготовки фахівця в системі соціокультурної освіти. Встановлено, що ефективність підготовки сучасного спеціаліста безпосередньо залежить від інтеграції компетентнісного, культурологічного, правового та цифрового компонентів у зміст і структуру освітнього процесу.

Теоретичною основою дослідження є міждисциплінарний підхід, що поєднує ідеї педагогіки, культурології, соціології та освітньої психології. Моделювання професійної підготовки розглядається як процес створення цілісної освітньої системи, що відображає соціокультурні потреби суспільства й забезпечує формування компетентного, культурно зрілого, правосвідомого фахівця (Гершунський, 2018; Бех, 2019).

Методологічне підґрунтя становлять принципи гуманістичної педагогіки, культуровідповідності освіти, компетентнісного, аксіологічного, діяльнісного, особистісно орієнтованого, ціннісно-сміслового, інтегративного та системного підходів.

Гуманістичний підхід визначає освіту як простір розвитку особистості, орієнтований на самореалізацію, соціальну відповідальність і моральну зрілість (Кремень, 2020). Культуровідповідність освіти означає узгодження змісту професійної підготовки з цінностями національної та світової культури, з урахуванням історичних традицій, ментальних особливостей і культурної спадщини.

Компетентнісний підхід забезпечує спрямованість освіти на формування комплексу загальних і професійних компетентностей, серед яких особливого значення набувають правова культура, цифрова грамотність та ІКТ-компетентність (Зязюн, 2018). Діяльнісний підхід підкреслює роль активних форм навчання, інтерактивних методів, проектної діяльності й самоосвіти у структурі моделі професійної підготовки.

Особистісно орієнтований підхід акцентує увагу на розвитку індивідуального потенціалу здобувача освіти, його мотиваційної сфери, здатності до рефлексії та професійного самовизначення. Освітній процес у цьому контексті постає як взаємодія рівноправних суб'єктів – викладача й студента, спрямована на розкриття особистісних смислів професійної діяльності.

Ціннісно-смісловий підхід дозволяє розглядати професійну підготовку як процес формування системи світоглядних орієнтирів, моральних і духовних цінностей, що визначають гуманістичну спрямованість професійної поведінки.

Інтегративний підхід сприяє поєднанню знань із різних галузей, створенню міждисциплінарних зв'язків і цілісному баченню професійної діяльності у соціокультурному контексті. Системний підхід забезпечує узгодження всіх структурних елементів освітнього процесу – цілей, змісту, форм, методів, засобів і результатів – у єдину логічну модель професійної підготовки.

Важливим є також соціокультурний підхід, який розглядає професійну освіту як механізм трансляції культурних цінностей, соціальних норм і моделей поведінки. Відповідно, професійна підготовка у соціокультурній системі має забезпечити не лише функціональну готовність до професійної діяльності, а й культурну компетентність, комунікативну толерантність, правову обізнаність і цифрову мобільність (Луговий, 2021; Сисоєва, 2022).

Методи дослідження охоплюють:

- теоретичний аналіз педагогічної, культурологічної та соціокультурної літератури з проблеми моделювання освіти;
- порівняльний метод для виявлення тенденцій розвитку компетентісно орієнтованих освітніх систем;
- структурно-функціональний аналіз для визначення взаємозв'язку між елементами професійної підготовки;
- моделювання, яке виступає провідним методом у розробці концептуальної схеми професійного становлення фахівця в соціокультурному контексті.

Таким чином, теоретико-методологічна база дослідження спирається на ідею інтеграції професійної, культурної, правової та цифрової складових підготовки майбутнього фахівця. Саме поєднання цих елементів формує нову парадигму соціокультурної освіти – освіти, зорієнтованої на людину як на культурну, творчо активну, інформаційно грамотну особистість, здатну до конструктивної взаємодії у глобальному середовищі.

У сучасній науковій думці поняття моделювання професійної підготовки трактується як процес конструювання оптимальної структури освітньої системи, що забезпечує досягнення запланованих результатів і відображає взаємозв'язок між соціальними запитами, освітніми стандартами та особистісним розвитком студента (Сисоєва, 2020). Модель виступає не лише як теоретичний конструкт, а й як інструмент практичної організації освітнього процесу, спрямованого на формування компетентного, відповідального й соціально зрілого фахівця.

Згідно з концепцією компетентнісного підходу, модель професійної підготовки повинна інтегрувати когнітивний, діяльнісний та ціннісно-мотиваційний компоненти (Бібік, 2021). Когнітивний компонент охоплює систему знань, умінь і навичок, необхідних для здійснення професійної діяльності. Діяльнісний компонент забезпечує практичну готовність до самостійного прийняття рішень, відповідальність за результати праці, здатність до творчої ініціативи. Ціннісно-мотиваційний аспект пов'язаний із внутрішніми переконаннями, професійною етикою, культурними орієнтирами та громадянською позицією.

Особливість моделювання полягає в тому, що воно дає змогу системно організувати взаємодію між суб'єктами освітнього процесу, створюючи узгоджений механізм професійного становлення. У цьому контексті модель професійної підготовки виступає як відкрита динамічна система, що постійно адаптується до змін у соціальному середовищі, технологічних інновацій та оновлених потреб ринку праці (Гершунський, 2018).

Моделювання передбачає етапність:

1. Аналітичний етап – визначення соціальних, освітніх і культурних детермінант професійної підготовки.

2. Концептуальний етап – формування мети, завдань і змісту підготовки з урахуванням соціокультурних потреб.

3. Проектувальний етап – створення структури моделі, розподіл компетентностей і ресурсів.

4. Практично-діяльнісний етап – реалізація моделі у навчальному процесі.

5. Оцінювально-рефлексивний етап – аналіз ефективності та корекція моделі.

У межах соціокультурної освіти моделювання має також аксіологічний вимір, оскільки формує не лише професійні, а й морально-етичні та культурні орієнтири. Таким чином, модель професійної підготовки виступає засобом гуманізації освітнього процесу, що забезпечує баланс між технократичними та гуманітарними складовими освіти (Бех, 2019).

Важливим аспектом є інтеграція цифрової грамотності, ІКТ-культури та правової компетентності у загальну модель професійної підготовки. Це дозволяє створити полікультурний і політехнологічний освітній простір, де фахівець розвиває здатність до ефективної діяльності в умовах цифрової трансформації суспільства. Відповідно, сучасна модель професійної освіти має бути не лише адаптивною, а й інноваційно відкритою, здатною інтегрувати нові форми навчання, електронні платформи, системи дистанційної взаємодії та міжкультурної комунікації (Луговий, 2021).

Професійна підготовка в системі соціокультурної освіти ґрунтується на визнанні культури як базового чинника формування особистості. У сучасному суспільстві, де культурна динаміка визначає темпи соціальних змін, освіта постає провідним механізмом культурної інтеграції, соціалізації та відтворення духовних цінностей (Кремень, 2020). Соціокультурний підхід до професійної освіти розглядає процес навчання як цілеспрямовану діяльність, спрямовану на розвиток не лише знань і навичок, а й культурної самосвідомості, правової культури, етичної поведінки та комунікативної компетентності.

У системі соціокультурної освіти важливо враховувати культурно-ціннісні орієнтири, що визначають зміст і спрямованість професійної підготовки. Це насамперед: гуманістична парадигма освіти, ідеї культурного плюралізму, принципи міжкультурного діалогу, толерантності та відкритості до глобальних впливів. У цьому контексті культура розглядається як «матриця» соціального досвіду, через яку особистість засвоює цінності суспільства і формує власну професійну ідентичність (Сисоєва, 2022).

Соціокультурний контекст вимагає також переорієнтації освітніх програм із суто знанневих на ціннісно-рефлексивні. Це означає, що навчання має бути спрямоване на розвиток здатності до критичного мислення, морального вибору, правової свідомості, цифрової етики. Особливе місце у професійній підготовці посідає культура комунікації, що включає володіння мовою професійного спілкування, навички міжкультурної взаємодії та цифрової комунікативної грамотності (Зязюн, 2018).

Серед ключових соціокультурних чинників професійного становлення фахівця виокремлюються:

- національно-культурна ідентичність, що формує почуття належності до певної культурної спільноти та визначає етичні орієнтири поведінки;
- правова культура, яка забезпечує усвідомлення професійної відповідальності, дотримання законодавчих норм, розвиток правомірної поведінки;
- цифрова культура, що передбачає компетентне, безпечне й етичне використання цифрових технологій у професійній діяльності;
- інформаційно-комунікаційна культура, яка створює підґрунтя для формування сучасного типу фахівця, здатного до роботи у віртуальних та міждисциплінарних командах.

Таким чином, соціокультурний контекст професійної підготовки формує інтегративне освітнє середовище, у якому знання, цінності та технології взаємодіють як єдина система. Саме через призму культури відбувається гармонізація професійних і особистісних якостей фахівця, а також забезпечується наступність між освітнім, соціальним і культурним розвитком суспільства (Бібік, 2021).

Одним із найважливіших результатів моделювання професійної підготовки є формування інтегративного компетентнісного простору, у межах якого поєднуються професійна, правова, інформаційно-комунікаційна та цифрова культури. Ці складові визначають не лише рівень готовності фахівця до виконання професійних функцій, а й ступінь його соціальної адаптивності, етичної зрілості та здатності до культурного саморозвитку (Сисоєва, 2022).

Професійна культура фахівця охоплює сукупність ціннісних орієнтацій, норм поведінки, професійних знань і способів діяльності, що відповідають вимогам певної галузі. Вона забезпечує високу якість виконання професійних завдань, відповідальне ставлення до результатів праці та прагнення до постійного самовдосконалення. У межах соціокультурної освіти професійна культура набуває гуманістичного змісту, оскільки поєднує фахову компетентність із культурною, етичною та комунікативною готовністю (Гершунський, 2018).

Правова культура є важливою складовою професійної підготовки, оскільки формує усвідомлення норм права, здатність діяти відповідно до законодавства, розуміння меж професійної відповідальності. Правова компетентність включає правосвідомість, повагу до прав людини, толерантність і соціальну відповідальність (Бех, 2019). Формування правової культури у процесі підготовки фахівця забезпечує не лише дотримання етичних і правових стандартів у професійній діяльності, а й розвиток громадянських якостей, що особливо актуально в умовах демократичного суспільства.

ІКТ-культура та цифрова грамотність формують основу професійної мобільності в інформаційному суспільстві. ІКТ-компетентність передбачає не лише технічне володіння цифровими інструментами, а й здатність критично оцінювати інформацію, використовувати технології для творчої, дослідницької та комунікативної діяльності (Луговий, 2021). Цифрова культура, у свою чергу, охоплює систему норм і цінностей, що регулюють поведінку людини у віртуальному просторі, визначають етичні межі цифрової взаємодії, повагу до авторського права та інформаційної безпеки (Кремень, 2020).

Синтез професійної, правової та цифрової культур утворює нову якість компетентнісного простору – культурно-технологічну цілісність, у якій знання, етика і технології функціонують у взаємозв'язку. Це дозволяє розглядати сучасного фахівця як суб'єкта культури, що одночасно є користувачем і творцем соціальних смислів у цифровій екосистемі освіти.

Модель професійної підготовки фахівця в системі соціокультурної освіти може бути представлена як багаторівнева структура, що об'єднує концептуально-цільовий, змістовно-компетентнісний, організаційно-технологічний та оцінювально-рефлексивний рівні.

1. Концептуально-цільовий рівень визначає стратегічні орієнтири підготовки фахівця: формування компетентної, культурно освіченої, правосвідомої та цифрово грамотної особистості. На цьому рівні визначаються мета, завдання, ціннісні пріоритети освіти, а також узгоджується зміст підготовки з вимогами суспільства й ринку праці (Бібік, 2021).

2. Змістовно-компетентнісний рівень відображає структуру навчального змісту, що інтегрує професійні, загальнокультурні, правові та ІКТ-компоненти. Освітні програми мають

бути побудовані за принципом міждисциплінарності, що забезпечує цілісне бачення професійних проблем і розвиток здатності до комплексного мислення (Сисоєва, 2020).

3. Організаційно-технологічний рівень охоплює методи, форми та технології навчання, які сприяють розвитку самостійності, креативності та цифрової компетентності студентів. Серед ефективних інструментів – проєктне навчання, інтерактивні методи, змішане та дистанційне навчання, цифрові симулятори професійних ситуацій, навчальні платформи та системи управління знаннями (Луговий, 2021).

4. Оцінювально-рефлексивний рівень передбачає постійний моніторинг результатів навчання, самооцінювання, професійне рефлексування та корекцію індивідуальної освітньої траєкторії. Цей рівень формує культуру саморозвитку та відповідальності за власну професійну компетентність (Бех, 2019).

У моделі професійної підготовки ключову роль відіграє соціокультурне середовище, яке виступає і контекстом, і ресурсом розвитку. Воно забезпечує включення майбутнього фахівця у практики культурної комунікації, соціальної взаємодії, правової поведінки та цифрової співпраці. Такий підхід дозволяє говорити про формування соціокультурно компетентного фахівця, який не лише володіє фаховими знаннями, а й здатен до культурного діалогу, етичного прийняття рішень, відповідального використання інформаційних технологій.

Розроблена модель має бути адаптивною, тобто здатною змінюватися відповідно до нових соціальних викликів, технологічних тенденцій та ціннісних орієнтирів суспільства. Її впровадження сприятиме не лише підвищенню ефективності професійної підготовки, а й розвитку національної системи освіти в контексті європейських інтеграційних процесів.

Висновки. Моделювання професійної підготовки фахівця в системі соціокультурної освіти є складним багатовимірним процесом, що поєднує педагогічні, культурологічні, правові та технологічні аспекти. Запропонована концепція ґрунтується на ідеї інтеграції професійної, правової, ІКТ та цифрової культур у єдину компетентнісну систему, спрямовану на формування культурно зрілої, соціально відповідальної й професійно мобільної особистості.

У межах соціокультурного підходу професійна підготовка набуває гуманістичного змісту, адже забезпечує розвиток не лише знань і навичок, а й духовно-моральних якостей, ціннісних орієнтацій та здатності до культурної рефлексії. Вона стає механізмом збереження й відтворення національної ідентичності, культурного спадку, правосвідомості та цифрової етики.

Розроблена модель професійної підготовки має чітку структурно-функціональну організацію, що охоплює концептуально-цільовий, змістовно-компетентнісний, організаційно-технологічний і рефлексивно-оцінювальний рівні. Її реалізація забезпечує формування комплексних компетентностей, необхідних для ефективної професійної діяльності в умовах цифрової трансформації суспільства.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні практичних механізмів упровадження моделі в освітній процес, створенні цифрових освітніх екосистем, удосконаленні методів формування правової, етичної та ІКТ-культури майбутніх фахівців.

Подяки. Щиру подяку висловлено адміністрації університету за підтримку та створення сприятливих умов для проведення дослідницької роботи, а такж глибоку вдячність колегам кафедри культурології, філософії та музеєзнавства Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка за цінні методичні поради, фахові консультації та змістовні наукові обговорення, що сприяли поглибленню теоретико-методологічних аспектів дослідження. Висловлюється вдячність рецензентам за уважне ознайомлення з текстом, критичні зауваження та конструктивні рекомендації, що сприяли підвищенню якості наукового аргументування та змістової цілісності статті.

ЛІТЕРАТУРА

Бех, І. Д. (2019). *Особистісно орієнтоване виховання: теоретико-технологічні засади*. Київ: Либідь.

- Бухун, А., Грищенко, Л., Кіндяк, О. (2004). Правова культура як вагомий аспект неперервної гуманітарної підготовки фахівців. *Ukrainian professional education = Українська професійна освіта*, 16, 143-152.
- Бібік, Н. М. (2021). *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи*. Київ: КІС.
- Гершунський, Б. С. (2018). *Філософія освіти для XXI століття*. Київ: Педагогічна думка.
- Дмитренко, В. І., Дмитренко, В. А. (2022). «Соціокультурне проектування» у системі професійної підготовки культуролога. *Ukrainian professional education = Українська професійна освіта*, 12, 46-53.
- Крамаренко, С. М. (2020). Соціокультурна освіта як чинник розвитку особистості. *Педагогіка і психологія*, 2, 45-53.
- Кремень, В. Г. (2020). *Освіта і наука в Україні: шляхи модернізації*. Київ: Знання.
- Литвиненко, А. (2022). Інформаційні технології у професійній діяльності культуролога. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 1, 580-585.
- Луговий, В. І. (2021). Цифровізація освіти як фактор трансформації професійної підготовки. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи*, 3, 11-22.
- Лук'яненко, О. В. (2023). Цифрові інструменти вивчення та презентації культури: досвід, проблеми, перспективи. *Прикладна креатологія*, 1, 37-39.
- Лук'яненко, О. В., Дмитренко, В. А., Дмитренко, В. І. (2023). Формування фахових компетентностей бакалавра-культуролога в процесі вивчення дисциплін професійної підготовки. *Ukrainian professional education = Українська професійна освіта*, 13, 87-94.
- Лук'яненко, О., Винничук, Р. (2022). Традиційні та інноваційні педагогічні технології формування цінностей магістрів гуманітарної галузі у процесі професійної підготовки. *Ukrainian professional education = Українська професійна освіта*, 12, 24-33.
- Ляшенко, О. І. (2022). Професійна культура педагога у вимірах сучасної освіти. *Освітологічний дискурс*, 3, 1, 27-35.
- Марушкевич, О. В. (2019). Правова культура у системі професійної підготовки фахівців соціальної сфери. *Вісник Київського університету імені Бориса Грінченка*, 4, 63-70.
- Освітньо-професійна програма «Культурологія» другого (магістрського) рівня вищої освіти за спеціальністю 034 Культурологія галузі знань 03 Гуманітарні науки. (2024). Полтава. Взято з [https:// sites.google.com/gsuite.pnpu.edu.ua/culturology/osvita/op-magistr/op-magistr-2024](https://sites.google.com/gsuite.pnpu.edu.ua/culturology/osvita/op-magistr/op-magistr-2024)
- Освітньо-професійна програма «Культурологія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 034 Культурологія галузі знань 03 Гуманітарні науки. (2024). Полтава. Взято з [https:// sites.google.com/gsuite.pnpu.edu.ua/culturology/osvita/op-bakalavr/op-bakalavr-2024](https://sites.google.com/gsuite.pnpu.edu.ua/culturology/osvita/op-bakalavr/op-bakalavr-2024)
- Сисоєва, С. О. (2022). *Методологія науково-педагогічних досліджень*. Київ: Едельвейс.
- Сисоєва, С. О., Кристопчук, Т. Є. (2020). *Професійна освіта: теорія і практика*. Київ: Педагогічна думка.
- Терещенко, Л. І. (2021). Формування інформаційно-комунікаційної культури майбутнього педагога. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 83, 3, 132-144.
- Фурман, А. В. (2022). Соціокультурні засади сучасної освіти: інтегративний вимір. *Філософія освіти*, 1, 9-18.
- Чернілевський, Д. В. (2020). *Педагогічні технології у вищій школі*. Київ: Академвидав.
- Штепа, О. (2022). Європейські цінності як чинник трансформації правової ментальності українського етносу: державотворчий дискурс. *Актуальні проблеми філософії та соціології*, 39, 108-112.
- Ярошенко, О. Г. (2023). Професійна підготовка у контексті компетентнісної парадигми. *Професійна освіта: педагогіка і психологія*, 1, 17-25.
- UNESCO. (2021). *Futures of Education: Learning to Become*. Paris: UNESCO Publishing.
- Shtepa, O., Kovalenko, S., Koban, O., Holovko, O., & Aksyonova, V. (2023). Socio-philosophical analysis of Ukrainian legal mentality in the context of European integration processes. *Cuestiones Políticas*, 41, 76, 378-399.

- Vynnychuk, R., Bakka, T., Bohomaz, O., Krupina, L., & Snigovska, O. (2022). The Process of Developing Media Competence of the Personality by Means of Humanities. *International Journal of Computer Science & Network Security(IJCSNS)*, 6, 531-541.
- Vynnychuk, R., Marynets, N., Marynchenko, H., Voloshchuk, H., & Voropayeva, T. (2022). Hybrid Education in the Context of the Covid-19 Pandemic: *Peculiarities of Training Humanitarian Specialists*. *Journal of Curriculum and Teaching*, 11 (9: Special Issue), 30-34.
- Vynnychuk, R., Terekhovska, O., Vasenko, V., Babak, G., & Protas, O. (2022). Pedagogy of partnership in modern higher education. *Ad Alta: Journal Of Interdisciplinary Research*, 12 (2), 48-52.

REFERENCES

- Bekh, I. D. (2019). *Osobystisno oriientovane vykhovannia: teoretyko-tekhnologichni zasady [Personality-oriented education: theoretical and technological foundations]*. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
- Bibik, N. M. (2021). *Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti: svitovi dosvid ta ukrainski perspektyvy [Competency-based approach in modern education: world experience and Ukrainian prospects]*. Kyiv: KIS [in Ukrainian].
- Bukhun, A., Hryshchenko, L., & Kindiak, O. (2004). Pravova kultura yak vahomyi aspekt neperervnoi humanitarnoi pidhotovky fakhivtsiv [Legal culture as an important aspect of continuous humanitarian training of specialists]. *Ukrainian professional education = Ukrainska profesiina osvita*, 16, 143-152 [in Ukrainian].
- Chernilevskiy, D. V. (2020). *Pedahohichni tekhnologii u vyshchii shkoli [Pedagogical technologies in higher education]*. Kyiv: Akademvydav [in Ukrainian].
- Dmytrenko, V. I., & Dmytrenko, V. A. (2022). «Sotsiokulturne proiektuvannia» u systemi profesiinoy pidhotovky kulturoloha ["Sociocultural design" in the system of professional training of a cultural scientist]. *Ukrainian professional education = Ukrainska profesiina osvita*, 12, 46-53 [in Ukrainian].
- Furman, A. V. (2022). Sotsiokulturni zasady suchasnoi osvity: intehratyvnyi vymir [Sociocultural foundations of modern education: an integrative dimension]. *Filosofia osvity [Philosophy of education]*, 1, 9-18 [in Ukrainian].
- Hershunskiy, B. S. (2018). *Filosofia osvity dlia XXI stolittia [Philosophy of Education for the 21st Century]*. Kyiv: Pedahohichna dumka [in Ukrainian].
- Kramarenko, S. M. (2020). Sotsiokulturna osvita yak chynnyk rozvytku osobystosti [Sociocultural education as a factor in personality development]. *Pedahohika i psykholohiia [Pedagogy and psychology]*, 2, 45-53 [in Ukrainian].
- Kremen, V. H. (2020). *Osvita i nauka v Ukraini: shliakhy modernizatsii [Education and science in Ukraine: ways of modernization]*. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].
- Liashenko, O. I. (2022). Profesiina kultura pedahoha u vymirakh suchasnoi osvity [Professional culture of a teacher in the dimensions of modern education]. *Osvitohichnyi dyskurs [Educational discourse]*, 3, 1, 27-35 [in Ukrainian].
- Luhovyi, V. I. (2021). Tsyfrovizatsiia osvity yak faktor transformatsii profesiinoy pidhotovky [Digitalization of education as a factor in the transformation of professional training]. *Pedahohichni innovatsii: idei, realii, perspektyvy [Pedagogical innovations: ideas, realities, prospects]*, 3, 11-22 [in Ukrainian].
- Luk'ianenko, O. V. (2023). Tsyfrovi instrumenty vyvchennia ta prezentatsii kultury: dosvid, problemy, perspektyvy [Digital tools for studying and presenting culture: experience, problems, prospects]. *Prykladna kreatolohiia [Applied Creatology]*, 1, 37-39 [in Ukrainian].
- Luk'ianenko, O. V., Dmytrenko, V. A., & Dmytrenko, V. I. (2023). Formuvannia fakhovykh kompetentnosti bakalavra-kulturoloha v protsesi vyvchennia dystsyplin profesiinoy pidhotovky [Formation of professional competencies of a bachelor of cultural studies in the process of studying professional training disciplines]. *Ukrainian professional education = Ukrainska profesiina osvita*, 13, 87-94 [in Ukrainian].

- Luk'ianenko, O., & Vynnychuk, R. (2022). Tradytsiini ta innovatsiini pedahohichni tekhnolohii formuvannia tsinnostei mahistriv humanitarnoi haluzi u protsesi profesiinnoi pidhotovky [Traditional and innovative pedagogical technologies for the formation of values of masters in the humanities in the process of professional training]. *Ukrainian professional education = Ukrainska profesiina osvita*, 12, 24-33 [in Ukrainian].
- Lytvynenko, A. (2022). Informatsiini tekhnolohii u profesiinii diialnosti kulturoloha [Information technologies in the professional activities of a cultural scientist]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk [Current issues in the humanities]*, 1, 580-585 [in Ukrainian].
- Marushkevych, O. V. (2019). Pravova kultura u systemi profesiinnoi pidhotovky fakhivtsiv sotsialnoi sfery [Legal culture in the system of professional training of social sphere specialists]. *Visnyk Kyivskoho universytetu imeni Borysa Hrinchenka [Bulletin of Borys Grinchenko Kyiv University]*, 4, 63-70 [in Ukrainian].
- Osvitno-profesiina prohrama "Kulturolohiia" druhoho (mahistrskoho) rivnia vyshchoi osvity za spetsialnistiu 034 Kulturolohiia haluzi znan 03 Humanitarni nauky [Educational and professional program "Cultural Studies" of the second (master's) level of higher education in the specialty 034 Culturology, field of knowledge 03 Humanities]. (2024). Poltava. Retrieved from [https:// sites.google.com/gsuite.pnpu.edu.ua/culturology/osvita/op-mahistr/op-mahistr-2024](https://sites.google.com/gsuite.pnpu.edu.ua/culturology/osvita/op-mahistr/op-mahistr-2024) [in Ukrainian].
- Osvitno-profesiina prohrama «Kulturolohiia» pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity za spetsialnistiu 034 Kulturolohiia haluzi znan 03 Humanitarni nauky [Educational and professional program "Cultural Studies" of the first (bachelor's) level of higher education in the specialty 034 Culturology, field of knowledge 03 Humanities]. (2024). Poltava. Retrieved from <https:// sites.google.com/gsuite.pnpu.edu.ua/culturology/osvita/op-bakalavr/op-bakalavr-2024> [in Ukrainian].
- Shtepa, O. (2022). Yevropeiski tsinnosti yak chynnyk transformatsii pravovoi mentalnosti ukraïnskoho etnosu: derzhavotvorchyi dyskurs [European values as a factor in the transformation of the legal mentality of the Ukrainian ethnic group: state-building discourse]. *Aktualni problemy filosofii ta sotsiologii [Current problems of philosophy and sociology]*, 39, 108-112 [in Ukrainian].
- Shtepa, O., Kovalenko, S., Koban, O., Holovko, O., & Aksyonova, V. (2023). Socio-philosophical analysis of Ukrainian legal mentality in the context of European integration processes. *Cuestiones Políticas*, 41, 76, 378-399.
- Sysoieva, S. O. (2022). *Metodolohiia naukovo-pedahohichnykh doslidzhen [Methodology of scientific and pedagogical research]*. Kyiv: Edelweis [in Ukrainian].
- Sysoieva, S. O., & Krystopchuk, T. Ye. (2020). *Profesiina osvita: teoriia i praktyka [Vocational education: theory and practice]*. Kyiv: Pedahohichna dumka [in Ukrainian].
- Tereshchenko, L. I. (2021). Formuvannia informatsiino-komunikatsiinoi kultury maibutnoho pedahoha [Formation of information and communication culture of the future teacher]. *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia [Information technology and learning tools]*, 83, 3, 132-144 [in Ukrainian].
- UNESCO. (2021). *Futures of Education: Learning to Become*. Paris: UNESCO Publishing.
- Vynnychuk, R., Bakka, T., Bohomaz, O., Krupina, L., & Snigovska, O. (2022). The Process of Developing Media Competence of the Personality by Means of Humanities. *International Journal of Computer Science & Network Security(IJCSNS)*, 6, 531-541.
- Vynnychuk, R., Marynets, N., Marynchenko, H., Voloshchuk, H., & Voropayeva, T. (2022). Hybrid Education in the Context of the Covid-19 Pandemic: *Peculiarities of Training Humanitarian Specialists*. *Journal of Curriculum and Teaching*, 11 (9: Special Issue), 30-34.
- Vynnychuk, R., Terekhovska, O., Vasenko, V., Babak, G., & Protas, O. (2022). Pedagogy of partnership in modern higher education. *Ad Alta: Journal Of Interdisciplinary Research*, 12 (2), 48-52.

Yaroshenko, O. H. (2023). Profesiina pidhotovka u konteksti kompetentnisnoi paradyhmy [Professional training in the context of the competency paradigm]. *Profesiina osvita: pedahohika i psykholohiia [Professional education: pedagogy and psychology]*, 1, 17-25 [in Ukrainian].

MODELING PROFESSIONAL TRAINING OF SPECIALISTS IN THE SYSTEM OF SOCIO-CULTURAL EDUCATION

Renata Vinnichuk,

Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Cultural Studies, Philosophy, and Museology;
Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University

The article reveals the essence and methodological foundations of modeling professional training of specialists in the context of sociocultural education. It substantiates the need to integrate competency-based, cultural studies, and technological approaches as the leading guidelines for shaping the modern educational environment. It proves that an effective model of professional training should be systematically organized, dynamic, and open to innovation, ensuring the development of the individual as a subject of culture, communication, and professional activity. The study defines the structure of the model, which includes conceptual-target, content-competence, organizational-technological, and reflective-evaluative levels.

It is emphasized that the formation of general and professional competencies occurs through the synthesis of professional, legal, digital, and ICT cultures, which are factors in the adaptation of specialists to the conditions of digital transformation of society. Particular attention is paid to the sociocultural context of professional education, which provides humanistic, value-based, and communicative dimensions of professional development. The role of legal culture as the basis for responsible behavior, digital literacy as a tool for effective interaction in virtual space, and information and communication culture as a means of professional self-realization are revealed.

It is emphasized that sociocultural education shapes an innovatively open personality capable of critical thinking, moral choice, and intercultural dialogue. It is summarized that the sociocultural model of professional training contributes to the harmonization of technocratic and humanistic principles of education, the formation of a spiritually mature, socially active, law-abiding, and culturally competent personality ready for effective activity in a digital society.

Keywords: professional training, sociocultural education, competency-based approach, professional culture, legal culture, digital literacy, ICT culture, educational model.

Надійшла до редакції 21.04.2025 р.